

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av lagen om statens pensioner**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Det föreslås att lagen om statens pensioner ändras så att de som efter 1992 tillträder en officers- eller institutofficerstjänst skall ha möjlighet att gå i ålderspension enligt lagen om statens pensioner, om de minst 30 år har intjänat sådan tjänstgöringstid i en officers- eller institutofficerstjänst som berättigar till

pension, dock inte före 55 års ålder. Pensionens målsatta nivå är 60 %, vilket intjänas på 30 år. Systemet skall enligt förslaget omfatta en möjlighet att avgå redan vid 48 års ålder.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 1993.

ALLMÄN MOTIVERING

**1. Nuläget och de föreslagna
ändringarna**

1.1 Nuläget

Lagen om statens pensioner (280/66) tillämpas både på militär och civil personal inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet. I pensionslagen ingår specialstadganden om officerares och institutofficerares rätt till militärpension. Personer som omfattas av militärpensionssystemet har rätt att få ålderspension redan före sin avgångsålder, om de minst 20 år har tjänstgjort i nämnda militära tjänster då avgångsåldern är högst 50 år eller minst 25 år då avgångsåldern är högre än 50 år. Denna särskilda rätt till pension på basis av 20 eller 25 tjänstgöringsår kallas militärpensionsrätt. En flygare inom luftstridskrafterna har rätt att såsom pensionstid räkna sig till godo den tid han tjänstgjort som flygare en och en halv gång. Officerare och institutofficerare går nu i pension i medeltal i cirka 48 års ålder.

Om avgångsåldern i militära tjänster och befattningar inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet stadgas i förordningar om dessa inrättningar. Avgångsåldern är högst 60 år utom för kommendören för försvarsmakten och chefen för gränsbevakningsväsendet. Offi-

cerarnas och institutofficerarnas avgångsålder är 50, 55 eller 60 år, i uppgifter som förutsätter flygarutbildning 40-55 år. En tjänsteman skall avgå från sin tjänst när han har uppnått avgångsåldern. Han har då rätt att få pension.

Tillväxtprocenten för militärpension är 11/50 % för varje månad som kan hänföras till pensionstiden, dvs. 2,64 % om året. Full 66 % pension intjänas på 25 år. Eftersom flygarna inom luftstridskrafterna får räkna sig pensions-tiden till godo en och en halv gång, intjänas deras pension på motsvarande sätt snabbare.

Den viktigaste grunden för att pensionsåldern är lägre i militärpensionssystemet än i övriga system är att vårt försvarssystem till väsentliga delar är uppbyggt kring en stampersonal och reserv som i fråga om fysisk ålder och kunskaper är krigsduglig. När det gäller prestationsförmågan inom försvaret behövs i synnerhet 30-42 åriga militära ledare med officers- eller institutofficersutbildning som kan placeras i försvarsuppgifter. Om pensionsåldern för militärer vore densamma som i de allmänna systemen, skulle det inte finnas ett behövt antal utbildad ledarreserv för krigsfall utan en avsevärd ökning av antalet anställda.

Regeringen har avlåtit en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om statens

pensioner (RP 110/92 rd.) till riksdagen. I propositionen föreslås att lagen om statens pensioner ändras så att pensionsåldern, pensionstillväxten och pensionens målsatta nivå i fråga om anställningar som börjar efter 1992 skall ändras att motsvara den privata sektorns arbetspensionssystem. I propositionen föreslås inga ändringar i militärpensionssystemet, eftersom det fortfarande var föremål för utredning. Enligt motiveringen till propositionen kommer genomförandet av propositionen att göra arbetspensionssystemet enhetligare, underlätta finansieringen av statens pensioner och behövas på grund av revideringen av statens personalpolitik.

1.2 De föreslagna ändringarna

De allmänna utvecklingslinjerna inom pensionspolitik skall också gälla militärpensionssystemet. Enligt de allmänna motiveringarna till statens budgetproposition för 1992 skall militärpensionssystemet från och med 1993 med beaktande av försvarssystemets särskilda behov gradvis anpassas till det allmänna pensionssystemet. Det föreslås att officerare och institutofficerare som träder i tjänst efter 1992 skall ha rätt att gå i ålderspension, om de minst 30 år har intjänat sådan tjänstgöringstid som berättigar till pension och har fyllt 55 år. De som tjänstgör i en tjänst som förutsätter flygarexamen har rätt att gå i ålderspension vid 45 års ålder. Militärpensionen tillväxer årligen med 2 % av den pensionsgrundande lönen. Full 60 % pension intjänas sålunda på 30 år och för flygare på 20 år. Även en förmånstagare som avgår efter fyllda 48 år kan få pension då han fyller 55 år. Avsikten är att avgångsbidrag eller en periodisk ersättning av en viss storlek skall betalas till sådana förmånstagare.

Eftersom officerare och institutofficerare kan få ålderspension medan de ännu är i arbetsför ålder, är det synnerligen vanligt att de även förvärvsarbetar under sin pensionering. Eftersom grunden för att ålderspension betalas är att en person på grund av sin ålder inte längre är skyldig att försörja sig själv med förvärvsarbete, kan det inte anses ändamålsenligt att en person kan få full pension före det egentliga pensionsfallet även om han dessutom är i s.k. heltidsarbete. Därför föreslås att eventuella förvärvsinkomster skall beaktas i pensionsbeloppet. Regeringen föreslår att en motsvarande ändring görs i den regeringens proposition

110/1992 rd om ändring av lagen om statens pensioner som redan avlåtits till riksdagen. Således skall ändringen gälla enhetligt alla anställningsförhållanden som börjar efter 1992.

2. Ärendets beredning

Försvarsministeriet tillsatte den 1 november 1991 en arbetsgrupp, som fick till uppgift att utreda militärpensionssystemet och de verkningar på försvarssystemet och försvarsmaktens verksamhet som en eventuell höjning av pensionsåldern för dem som omfattas av systemet medför. Dessutom skulle arbetsgruppen göra de förslag som den ansåg vara nödvändiga.

Utredningen av militärpensionssystemet har fortsatt på basis av försvarsministeriets arbetsgrupps förslag av statens pensionskommission, som finansministeriet tillsatte den 3 mars 1992. Kommissionens uppgift är bl.a. att i form av en regeringsproposition bereda ett förslag om hur pensionsskyddet för tjänste- och arbetsförhållanden som börjar efter den 1 januari 1993 skall ordnas i enlighet med arbetspensionssystemet inom den privata sektorn.

Utgående från statens pensionskommissions beredning avlät regeringen en proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om statens pensioner (RP 110/1992 rd.) I propositionen fanns inga förslag till ändring av militärpensionssystemet, eftersom det fortfarande var föremål för utredning. Pensionskommissionen avgav den 28 september 1992 en mellanrapport till finansministeriet med förslag till stadganden om en ändring av militärpensionssystemet. Denna regeringsproposition har beretts på basis av mellanrapporten.

Man har bett om utlåtande av propositionen från försvarsministeriet, inrikesministeriet och justitieministeriet. I utlåtandena motsatte man sig inte propositionen.

3. Propositionens ekonomiska och organisatoriska verkningar

Inbesparingarna i propositionen görs mycket långsamt, eftersom propositionen endast gäller anställningar som börjar efter 1992. Vid ett jämviktsläge omkring 2020 kan inbesparingarna jämfört med det nuvarande systemet vara uppskattningsvis ca 230 milj. mk om året.

I ändringen av militärpensionssystemet ingår möjligheten att avgå vid 48 års ålder och då få avgångsbidrag eller periodisk ersättning. Vida-

re är avsikten att tidsbundna militära tjänster skall inrättas för att en yngre ledarreserv skall bildas och att avgångsbidrag eller periodisk ersättning betalas då tjänsterna upphör. Båda de reformer som ingår i det nya systemet medför merkostnader ungefär räknat från 1997. Merkostnaderna skulle i ett jämviktsläge omkring 2020 eventuellt vara 50-100 milj. mk om året. Detta beror i stor utsträckning på sådana detaljer i ovan nämnda arrangemang som ännu inte är fastslagna.

Försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet kommer sålunda att behöva en del av inbesparingen för att kunna betala kostnaderna för systemändringen.

4. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Avsikten är att det senare skall avlätas en regeringsproposition om tillämpningen av motsvarande principer även på anställningsförhållanden som är i kraft.

Inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet finns förutom officerare och befatt-

ningsofficerare andra personalgrupper, av vilka en del fungerar i militära uppgifter och en del i civila uppgifter. För dessa grupper finns det inte behov att bilda reserv och de hör inte till militärpensionssystemet. Däremot har dessa grupper en genom förordning stadgad avgångsålder som är lägre än den allmänna pensionsåldern och som samtidigt är pensionsålder. Även inom andra förvaltningsgrenar som till exempel bland polisen, fängvårdsanstalten, tullväsendet och undervisningsförvaltningen finns personalgrupper, som har en lägre avgångsålder, alltså i praktiken en lägre pensionsålder. Regeringens mål, att man inom alla personalgrupper, med undantag av dem som omfattas av militärpensionssystemet, skall övergå till ett pensionssystem enligt samma nivå som den privata sektorns pensionssystem, kommer inte på grund av de nuvarande avgångsålders- och pensionsåldersstadganden att uppnås i fråga om dessa grupper. För att nå målet krävs att de lägre avgångsåldrarna eller pensionsgrunden som hänför sig till dem slopas. Då dessa frågor ännu kräver tilläggsutredningar, kommer regeringen att skilt ge lösningsförslaget i fråga om lägre avgångsåldrar.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

5 §. I paragrafens 6 mom. föreslås en teknisk ändring som beror på att befattningsofficerarna numera är institutofficerare. Motsvarande ändringar ingår också i paragraferna nedan.

8 §. I paragrafens 4 mom. stadgas om tjänstemäns rätt till ålderspension innan de har uppnått pensionsåldern. Det föreslås att till 1 punkten i momentet fogas ett villkor för erhållande av pension enligt vilket förmånstagaren skall vara minst 48 år när anställningen upphör och minst 55 år när pensionen börjar. Enligt det gällande lagrummet förutsätter pensioneringen att pension har intjänats under 20 eller 25 år. I propositionen föreslås att detta krav beträffande tjänstgöringstid som berättigar till pension skall förlängas till 30 år minskat med de fulla månader som, när förmånstagaren avgick från sin tjänst, eventuellt återstod tills han fyllde 55 år. Enligt förslaget krävs därmed en tjänstgöringstid på minst 23 år. Avsikten är att tjänstgöringstid som befattningsofficer eller

underofficer även skall jämföras med tjänstgöringstid som institutofficer.

Flygare får i enlighet med 5 § 6 mom. fortfarande såsom pensionstid räkna sig tjänstgöringstiden till godo en och en halv gång. Detta innebär att det krav på 30 års tjänstgöringstid, som gäller beviljande av ålderspension före den allmänna pensionsåldern, i fråga om flygare uppfylls när de har tjänstgjort 20 år. Den som har tjänstgjort som flygare 20 år kan sålunda beviljas ålderspension, om han har fyllt 45 år när tjänstgöringen upphör och innan pensionen börjar.

10 §. I lagrummet stadgas om pensionstillväxten. Förslaget innebär att pensionen för varje till pensionstiden hänförlig hel månad tillväxer med 1/6 % av den pensionsgrundande lönen. För full 60 % pension krävs därmed 30 års tjänstgöring.

18 §. Det föreslås att till paragrafen fogas stadganden om hur förvärvsinkomster skall beaktas i fråga om förmånstagare som uppstår ålderspension på grundval av officers- eller

institutofficerstjänst. Om en förmånstagare som har börjat lyfta ålderspension innan han har fyllt 65 år är i förvärvsarbete eller företagarverksamhet som omfattas av arbetspensionslagarna, skall hans pension enligt förslaget minskas för den tid under vilken förvärvsarbetet eller företagarverksamheten pågår och högst tills han fyller 65 år. Minskningen görs till den del som det sammanlagda beloppet av pensionen och förvärvsinkomsten överstiger förmånstagarens indexjusterade pensionsgrundande lön enligt lagen om statens pensioner. Förmånstagarens förvärvsinkomst kan därmed utan att pensionen minskar uppgå till högst 40 % av pensionslönen, om hans pensionsprocent är 60 %.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av 1993. Ändringarna skall tillämpas på förmånstagare i anställningar som har börjat efter den 31 december 1992. Därmed gäller lagen endast nya anställningar som börjar efter årsskiftet.

Enligt gängse praxis har det ansetts att även en dags avbrott vid övergången från en anställning enligt statens pensionssystem till en annan avbryter ett pensionsrättsligt sett sammanhängande anställningsförhållande. För vissa yrkesgrupper är det karaktäristiskt att tidsbundna anställningsförhållanden följer på varandra. Förmånstagaren kan ha varit anställd flera år, men på grund av tidsbundna anställ-

ningsförhållanden kan det däremellan ha förekommit några dagars avbrott. I dessa fall är det inte skäligt att förmånstagarna skall anses vara i nya anställningsförhållanden. Därför föreslås att lagen dock inte tillämpas på en förmånstagare, vars anställning har börjat senast den 1 februari 1993, om högst en månad har förflutit sedan föregående anställning upphörde. Sålunda utgör en månads avbrott i ett anställningsförhållande ännu inget nytt anställningsförhållande när lagen träder i kraft.

3. Lagstiftningsordning

Eftersom de föreslagna ändringarna gäller personer som blir anställda sedan ändringarna trätt i kraft och ändringarna inte har sådana verkningar på pensionsskyddet som hänför sig till grundlagsskyddet, föreslås att lagen stiftas i normal lagstiftningsordning enligt 66 § riksdagsordningen.

Stadgandet om att förvärvsinkomster minskar beloppet av den pension som betalas har förmodligen inte verkningar på grundlagsskyddet. I pensionslagarna finns flera andra stadganden som begränsar beloppet av pension som betalas och vilka är stiftade i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser att det dock finns orsak att be om ett utlåtande av grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om statens pensioner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/66) 5 § 6 mom., 8 § 4 mom. 1 punkten och i 10 § 3 mom. det inledande stycket,
dessa lagrum sådana de lyder, 5 § 6 mom. i lag av den 23 februari 1979 (215/79) samt 8 § 4 mom. 1 punkten och det inledande stycket i 10 § 3 mom. i lag av den 3 februari 1989 (103/89), samt fogas till 18 §, sådan den lyder i lag av den 19 april 1985 (326/85), i nämnda lag av den 3 februari 1989 och i lag av den 27 mars 1991 (618/91), ett nytt 9 mom., varvid de nuvarande 9 och 10 mom. blir 10 och 11 mom., som följer:

5 §

En innehavare av en officers- eller institutofficerstjänst vid luftstridskrafterna, vilken under

minst 5 år har innehaft en tjänst för vilken såsom behörighetsvillkor krävs flygarexamen, är berättigad att, då han pensioneras från en sådan tjänst, såsom pensionstid räkna sig till

godo denna tjänstgöringstid en och en halv gång.

8 §

Uppnådd pensionsålder är dock inte en förutsättning för ålderspension,

1) om en tjänsteman som tjänstgör i en officers- eller institutofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor har fastställts tjänsteexamen för officer eller för institutofficer, har fyllt 48 år när anställningen upphör och 55 år innan pensionen börjar eller om en tjänsteman som tjänstgör i en tjänst som förutsätter flygarexamen har fyllt 45 år när anställningen upphör och innan pensionen börjar och ovan avsedda tjänsteman innehar militär grad och han i en sådan tjänst eller, om det är fråga om institutofficerstjänst, sammanlagt i en sådan tjänst och som värvad, gränsbevakare eller sjöbevakare har intjänat en pension stid av minst 30 år minskad, om det är fråga om en annan tjänsteman än en sådan som tjänstgör i en tjänst som förutsätter flygarexamen, med de fulla månader som då han avgick från sin tjänst återstod tills han uppnådde 55 års ålder och av denna pension stid minst 6 månader inföll omedelbart innan anställningen upphörde och minst 3 år under de 5 senaste åren innan anställningen upphörde, eller

10 §

Pensionsbeloppet för innehavaren av en of-

ficers- eller institutofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor har fastställts examen för officerstjänst eller institutofficerstjänst utgör, om innehavaren har militär grad, för varje till pensionstiden hänförlig hel månad 1/6 procent av den pensionsgrundande lönen,

18 §

Är en förmånstagare som uppbär ålderspension på grundval av en officers- eller institutofficerstjänst innan han uppnår pensionsåldern i förvärvsarbete eller företagarkerksamhet som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, nedsätts beloppet för pensionen enligt denna lag för den tid under vilken förvärvsarbetet eller företagarkerksamheten pågår och högst till dess förmånstagaren fyller 65 år till den del som det sammanlagda beloppet av hans förvärvsinkomster och ålderspensionen överstiger den senaste enligt 16 § justerade pensionsgrundande lönen i en anställning enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Lagen tillämpas på en förmånstagare, vars anställning har börjat efter den 31 december 1991.

Lagen tillämpas dock inte på en förmånstagare, vars anställning har börjat senast den 1 februari 1993, om högst en månad har förflutit sedan föregående anställning upphörde.

Helsingfors den 4 december 1992

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Finansminister *Iiro Viinanen*

Lag

om ändring av lagen om statens pensioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/66) 5 § 6 mom., 8 § 4 mom. 1 punkten och i 10 § 3 mom. det inledande stycket,

dessa lagrum sådana de lyder, 5 § 6 mom. i lag av den 23 februari 1979 (215/79) samt 8 § 4 mom. 1 punkten och det inledande stycket i 10 § 3 mom. i lag av den 3 februari 1989 (103/89), samt fogas till 18 §, sådan den lyder i lag av den 19 april 1985 (326/85), i nämnda lag av den 3 februari 1989 och i lag av den 27 mars 1991 (618/91), ett nytt 9 mom., varvid de nuvarande 9 och 10 mom. blir 10 och 11 mom., som följer:

Gällande lydelse

5 §

 Innehavare av officers- eller befattningsofficerstjänst vid luftstridskrafterna, vilken under minst 5 år innehaft tjänst, för vilken såsom kompetensvillkor kräves flygarexamen, är berättigad att, då han pensioneras från sådan tjänst, såsom pensionstid tillgodoräkna sig sågda tjänstgöringstid en och halv gång.

8 §

 Uppnådd pensionsålder är dock inte en förutsättning för ålderspension,

1) om en tjänsteman som tjänstgör i en officers- eller befattningsofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor har fastställts tjänsteexamen för officer eller för befattningsofficer, innehar militär grad och han i en sådan tjänst eller, om det är fråga om en befattningsofficerstjänst, sammanlagt i en sådan tjänst och som värvad, gränsbevakare eller sjöbevakare, då avgångsåldern är högst 50 år, har intjänat en pensionstid av minst 20 år eller, då avgångsåldern är högre än 50 år, en pensionstid av minst 25 år och av denna pensionstid minst 6 månader omedelbart före anställningens upphörande och minst 3 år under de 5 senaste åren före anställningens upphörande, eller

2) om förmånstagaren har uppnått sin avgångsålder.

Föreslagen lydelse

5 §

 En innehavare av en officers- eller institutoficerstjänst vid luftstridskrafterna, vilken under minst 5 år har innehaft en tjänst för vilken såsom behörighetsvillkor krävs flygarexamen, är berättigad att, då han pensioneras från en sådan tjänst, såsom pensionstid räkna sig till godo denna tjänstgöringstid en och en halv gång.

8 §

 Uppnådd pensionsålder är dock inte en förutsättning för ålderspension,

1) om en tjänsteman som tjänstgör i en officers- eller institutoficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor har fastställts tjänsteexamen för officer eller för institutoficer, har fyllt 48 år när anställningen upphör och 55 år innan pensionen börjar eller om en tjänsteman som tjänstgör i en tjänst som förutsätter flygarexamen har fyllt 45 år när anställningen upphör och innan pensionen börjar och ovan avsedda tjänsteman innehar militär grad och han i en sådan tjänst eller, om det är fråga om institutoficerstjänst, sammanlagt i en sådan tjänst och som värvad, gränsbevakare eller sjöbevakare har intjänat en pensionstid av minst 30 år minskad, om det är fråga om en annan tjänsteman än en sådan som tjänstgör i en tjänst som förutsätter flygarexamen, med de fulla månader som då han avgick från sin tjänst återstod tills han uppnådde 55 års ålder och av denna pensionstid minst 6 månader inföll omedelbart innan anställningen upphörde och minst

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 år under de 5 senaste åren innan anställningen upphörde, eller

10 §

Pensionsbeloppet för innehavaren av en officers- eller institutofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor fastställts examen för officerstjänst eller tjänsteexamen för befattningsofficer utgör, om innehavaren har militär grad, för varje till pensionstiden hänförlig hel månad 11/50 procent av den pensionsgrundande lönen, och pensionsbeloppet för en vid gränsbevakningsväsendet anställd gränsbevakare eller befälhavare för luftfartyg, som i en sådan anställning har förvärvat en pensionstid av minst 20 år, utgör för varje till pensionstiden hänförlig hel månad 11/54 procent av den pensionsgrundande lönen.

10 §

Pensionsbeloppet för innehavaren av en officers- eller institutofficerstjänst, för vilken såsom ovillkorligt behörighetsvillkor har fastställts examen för officerstjänst eller institutofficerstjänst utgör, om innehavaren har militär grad, för varje till pensionstiden hänförlig hel månad 1/6 procent av den pensionsgrundande lönen,

18 §

Är en förmånstagare som uppbär ålderspension på grundval av en officers- eller institutofficerstjänst innan han uppnår pensionsåldern i förvärsarbete eller företagarkerksamhet som avses i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, nedsätts beloppet för pensionen enligt denna lag för den tid under vilken förvärsarbetet eller företagarkerksamheten pågår och högst till dess förmånstagaren fyller 65 år till den del som det sammanlagda beloppet av hans förvärsinkomster och ålderspensionen överstiger den senaste enligt 16 § justerade pensionsgrundande lönen i en anställning enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Lagen tillämpas på en förmånstagare, vars anställning har börjat efter den 31 december 1991.

Lagen tillämpas dock inte på en förmånstagare, vars anställning har börjat senast den 1 februari 1993, om högst en månad har förflutit sedan föregående anställning upphörde.

